

Cage Testi ile Alkol Kullanımı Üzerine Epidemiyolojik Bir Çalışma[#]

Metin TURAN*, Ali S. ÇİLLİ**, Rüstem AŞKIN***,
Hasan HERKEN##, Metin TELCİOĞLU##, Rahim KUCUR***

ÖZET

Alkol kullanımı ve buna bağlı sorunlar geçtiğimiz son 25-30 yıl içinde önemli artış göstermiştir. Ülkemizde de alkol kullanım yaygınlığı ve tüketiminde belirgin artış gözlenmektedir. Bu çalışma Konya-Seydişehir Alüminyum İşletme Müdürlüğü bünyesinde toplam 2000 kadar çalışan üzerinde planlandı. Deneklere sosyodemografik özellikleri sorgulayan anket ve CAGE testi verildi. Toplam 1670 deneğin verileri değerlendirmeye alındı. Veriler SPSS'te t testi, ki kare testi ve korelasyon analizi ile değerlendirildi. Çalışmada deneklerin %26.1'inin (n=436) alkol kullanmakta olduğu, alkol kullananların ise %34.63'ünün (n=150) CAGE puanları 2 ve üzerinde (bağımlılık düzeyinde) olduğu saptandı. Her düzeyde alkol kullanan bireylerin ailelerinde alkol kullanımının daha fazla olduğu, öğrenim düzeylerinin daha yüksek olduğu ve daha çok memur çalışanlardan oluştuğu belirlendi. Alkol kullanım miktarı ve kullanım sıklığı ile CAGE puanları arasında olumlu ilişki bulundu.

Bulgularımız tüm ülke nüfusuna genellenemezse de bölgemizde alkol kullanımı seyrek olmakla birlikte alkol bağımlılığı riskinin önemli boyutlarda olduğunu; bunun da ailesel etkenler ve eğitim düzeyi ile yakından ilişkili bulunduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Sözcükler: Alkol kullanımı, epidemiyoloji, CAGE testi.

KLİNİK PSİKİYATRİ 1999;2:217-221

SUMMARY

An Epidemiological Study on Cage Test and Alcohol Consumption

Alcohol consumption and problems related to it showed an important rise in last 25-30 years. A noticable rise is also seen on the alcohol consumption and its diffusity in our country. This study was planned on totally 2000 workers of the Konya-Seydişehir Aluminium Working Directory. CAGE test and a questionnaire asking sociodemographic characteristics were given to cases. Data from totally 1670 cases were taken into consideration. Data were appreciated with t test in SPSS, Ki square and correlation analysis. 26,1% of the cases (n:436) were found to consume alcohol, CAGE points of the 34,63% of the alcohol consuming cases (n:150) were found to be 2 and more than it (at the level of dependency) in the study. Alcohol consumption was found to be more in the families of cases consuming alcohol at every levels, education levels were found to be higher and they were found to be civil servant mostly. Positive relationship was found between alcohol consumption amount with frequency of consumption and CAGE points.

The findings cannot be generalized to the all population of the country and alcohol consumption in our area is infrequent but alcohol dependency risk is thought to be at an important level and this is also thought to be related to education level and factors concerning family.

Key Words: Alcohol consumption, epidemiology, CAGE test.

GİRİŞ

Alkol kullanımı ve buna bağlı sorunlar geçtiğimiz son 25-30 yıl içinde önemli artış göstermiştir. Dünya genelinde alkollü içkilerin üretiminde büyük artış

* Uz. Dr., ** Yrd. Doç. Dr., *** Doç. Dr., ## Dr., ### Prof. Dr.,
Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı,
KONYA

##Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı, GAZİANTEP

olmuştur. Bu artış özellikle gelişmekte olan ülkelerde belirgindir (WHO 1982). Üretime paralel olarak tüketimde de artış gözlenmektedir. Amerika'da toplumun %87'si alkol kullanırken, bağımlılık oranı %38 olarak bulunmuştur (Harford 1992). Türkiye'de de tüketim giderek artmaktadır. 1981 yılında 400 milyon litre olan içki tüketimi 1992 yılında 600 milyon litreye ulaşmıştır (TC.DİE 1992). Türkiye'deki kullanım yaygınlığı konusunda yapılan çalışmalarda alkol kullanımının giderek arttığı bulunmuştur. Alkol kullanım yaygınlığı öğretmenlerde %12, psikiyatri ve pediatri dışı servislerde yatan hasta grubunda %16.7 (Özel ve Güleç 1987), esnaf arasında %61.6 (Yemez ve ark. 1994), işçiler arasında ise %16 (Turan ve ark. 1997) olarak bildirilmiştir. Türkcan ve arkadaşları (1997) da İstanbul'un geneline uygun seçilen bir örnekleme %25.6 oranında alkol kullanımını olduğunu bulmuşlardır. Alkol kullanımındaki bu artış birçok bedensel, ruhsal ve toplumsal sorunları da beraberinde getirmektedir.

Alkol kullanımı konusundaki epidemiyolojik verilerin daha gerçekçi ve güvenilir olması için alkol kullanım bozukluklarının tanı ve taranması amacı ile klinik ve alan çalışmalarında kullanılan değişik test ve araçlar geliştirilmiştir. Alkol kullanımı ile ilgili çalışmalarda kişinin öz bildirimi esas alınarak hazırlanan CAGE (Cut down, Annoy, Guilt, Eye opener), Michigan Alkol Tarama Testi (MATT), Alkol Kullanım Bozukluğunu Tarama Testi (AKBTT) bu amaçla kullanılan testlerden bazılarıdır (Allen ve ark. 1995).

Çalışmamızda, alkol kullanımının nokta prevalansı, alkol kullanımını etkileyen sosyodemografik özellikler ve kullanımla ilgili diğer parametrelerin araştırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma 1997 yılında Konya ili-Seydişehir Alimünyum İşletme Müdürlüğü bünyesinde toplam 2000 kadar çalışan üzerinde planlandı. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, alkol kullanımına ait bilgi formu ve CAGE testi kullanıldı. CAGE testi; Ewing (1984) tarafından geliştirilen alkolizmin taranması amacıyla yaygın olarak kullanılan, 1970 yılından beri değişik araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan, kişi tarafından evet/hayır şeklinde cevaplandırılan, 4 sorudan oluşan bir testtir. Arıkan ve arkadaşları (1991) tarafından yapılan çalışmada CAGE testinin ülkemizde alkolizm tanısı için güvenilirliği tespit edilmiştir.

Eksik bilgi verenler ve testi cevaplandırmayanlar dışlanarak 1670 deneğin verilerinin değerlendirmeye alındığı çalışmamızda veriler SPSS paket program kullanılarak t testi, ki kare ve korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Deneklerin %98'i erkek, %2'i ise kadın olup yaş ortalamaları 40.66 ± 12.43 ' idi. %97.6'sının evli, %52.9'unun ortaöğrenim mezunu, %82.6'sı ise işçi olduğu belirlendi. Deneklerin %26.1'inin değişik düzeylerde alkol kullandığı tespit edildi. Erkeklerin %26.3'ü, kadınların ise %15.2'si alkol kullanırken, alkol kullanımı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı ($\chi^2=3.71$ $p>0.05$). İş nedeniyle bölge dışından göç edenlerde ($\chi^2=17.84$ $p<0.0001$), memurlarda ($\chi^2=26.20$, $p<0.00003$), yüksek öğrenim görenlerde ($\chi^2=38.14$ $p<0.00001$) alkol kullanım oranı daha fazla bulundu. Medeni durum ile alkol kullanımı arasında ilişki bulunmadı ($\chi^2=4.81$ $p>0.05$). Alkol kullananların %67.2'sinin ailesinde bir veya birden fazla kişinin alkol kullandığı, alkol kullananların ailelerindeki alkol kullanımının daha fazla olduğu saptandı ($\chi^2=672.31$ $p<0.000001$). Tablo 1'de deneklerin bazı sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması gösterilmektedir.

Alkol kullananların %29.8'i alkolü bırakmayı düşündüğünü ve yine %29.8'i alkol kullanımı konusunda başkalarının eleştirilerinden sıkıldıklarını belirttiler. Alkol kullanımı nedeniyle suçluluk duygusu hissedenlerin oranı %32.6, sabah yataktan kalktıktan sonra alkol alma gereksinimi duyanların oranı ise %11.5 olarak belirlendi. Alkol kullananların CAGE toplam puanları incelenince %47.7'si alkol kullandığı halde CAGE puanı 0, %17.9'unun puanı 1, %19.7'sinin 2, %12.4'ünün 3, %2.3'ünün puanı ise 4 olarak bulundu. Alkol kullananların %34.63'ü, tüm deneklerin ise %9'unun CAGE puanları 2 ve üzerinde bulundu. Bu kişilerin alkol bağımlısı olduğu veya bağımlılık riski taşıdığı anlaşıldı (Tablo 2).

Deneklerin %41.9'u zevk aldığı için, %23.1'i neşelenmek için %17.2'si sıkıntı ve üzüntüsünü hafifletmek için, %4.5'i ise bağımlısı olduğu için alkol kullandıklarını ifade ettiler. Alkol kullananların %41.7'si 2, %21.3'ü 3, %16.1'i 4, %8'i 5 veya daha fazla standart içki miktarı almaktaydılar. Deneklerin %53.9'unun rakı, %40.1'inin bira, geri kalanların ise votka, şarap, cin, vb. alkollü içecekler kullandıkları, alkol kullananların %34.9'unun alkolü bırakmayı düşündüğü, %16'sının önceden en az bir kez bırakmayı denedikleri öğrenildi (Tablo2).

Tablo 1. Deneklerin bazı sosyodemografik özelliklerinin dağılımı

	Alkol kullanan		Alkol kullanmayan		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet						
Erkek	431	26.3	1205	73.7	1636	98.0
Kadın	5	15.2	28	84.8	33	2.0
Medeni durumu						
Bekar	13	41.9	18	58.1	31	1.9
Evli	420	25.8	1206	74.2	1626	97.6
Dul	2	22.2	7	77.8	9	0.5
Eğitim düzeyi						
İlkokul	101	18.0	460	82.0	561	23.7
Orta Öğrenim	249	28.2	634	71.8	883	52.9
Yüksek Öğrenim	85	37.9	139	62.1	224	13.4
Meslek						
İşçi	329	23.9	1050	76.1	1379	82.6
Memur	102	36.2	180	63.8	282	16.9
Diğerleri	5	55.5	4	44.5	9	1.5

Kullanılan standart alkol miktarı arttıkça ($r=0.202$ $p<0.0001$), kullanım sıklığı arttıkça ($r=0.278$ $p<0.0001$) CAGE puanlarının arttığı ve bağımlılık riskinin yükseldiği saptandı. Alkol kullanım süresi ve alkole başlama yaşı ile CAGE puanları arasında ise ilişki bulunmadı ($r=0.068$ $p>0.05$).

TARTIŞMA

Alkol kullanımının yaygınlığı ve bunu etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmamızda Konya-Seydişehir alüminyum tesislerinde alkol kullanımının nokta prevalansı %26.1 olarak bulundu. Bu bulgu ülkemizde alkol kullanım yaygınlığı konusunda yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalarda kullanım oranı %12-61.6 arasında değişmektedir (Özel ve Güleç 1987, Yemez ve ark. 1994, Turan ve ark. 1997, Türkcan ve ark. 1997). Bu farklı oranlar çalışılan örneklemin türüne, homojenitesine ve kullanılan araştırma yöntemlerindeki farklılıklara bağlanabilir. Diğer ülkelerdeki kullanım oranının daha yüksek olmasına rağmen (Santolaria ve ark. 1991, Grant 1992) ülkemizde de kullanım oranının hızla arttığı dikkati çekmektedir. Yapılan birçok çalışmada alkol kullanımı ve bağımlılığının erkeklerde kadınlardan daha sık olduğu bildirilirken (Coşar 1996, Williams ve ark. 1989) çalışmamızda deneklerin cinsiyete göre dengeli bir dağılım göstermediğinden dolayı cinsiyet ile alkol kullanımı arasında ilişki bulunamadı. Çalış-

mamızda alkol kullananların %67.2'sinin ailelerinde en az bir kişinin alkol kullandığı tespit edilirken, bu oranı Turan ve arkadaşları (1997) %62.5, Ünal (1979) %56, Özel ve Güleç (1987) ise %95.8 olarak bulmuşlardır. Ailede alkol kullanım öyküsü, bağımlılık nedenleri arasında önemli etkenlerden biri olarak gösterilmektedir (Chassin ve ark. 1991). Birçok çalışmada ailede alkol kullanımının varlığının kişinin gelecekte alkol bağımlılığı geliştirmesinde güçlü bir belirleyici olduğu bildirilmiştir (Kandel ve Andrews 1987).

Tablo 2. CAGE soru ve puanlarının dağılımı

	n	%
CAGE soruları		
1. İçkiyi kesme gereksinimi hissetme	130	29,8
2. İçme konusunda başkalarının eleştirilerinden sıkılma	130	29,8
3. İçme ile ilgili suçluluk duygusu	142	32,8
4. Sabah ilk iş olarak alkol alma gereksinimi	50	11,5
Toplam CAGE Puanları		
0	208	47,7
1	78	17,9
2	86	19,7
3	54	12,4
4	10	2,3

Alkol kullanımı ile meslek grupları arasında doğrusal bir ilişkinin varlığı tam olarak ortaya konmasa da çalışmamızda memur statüsündeki kişiler arasında alkol kullanımının daha fazla olduğu bulundu. Ülkemizdeki kısıtlı dar alan çalışmalarında işçi ve esnaf arasında alkol kullanımının daha yaygın olduğu tespit edilirken (Turan ve ark. 1997, Yemez ve ark. 1994), üniversite yurtları, ordu, fabrika gibi ortamlarda, turist rehberliği, barmenlik, bankacılık gibi mesleklerde alkol kullanımının daha sık olduğu belirtilmektedir (Coşkunol 1996).

Çalışmamızda en yaygın olarak rakının kullanıldığı saptandı. Halbuki birçok ülkede bira kullanımı ile başlayan alkol alışkanlığı başta gelmektedir (Aitken 1989). Alkol konsantrasyonunun yüksekliği ve ülkemize has bir içki türü olması nedeni ile toplumumuzda rakı ilk tercih edilen alkollü içecektir. Biranın ikinci sıklıkta tercih edilmesi hem kolay ulaşılır hem de ucuz olmasından kaynaklanabilir (Arıkan ve ark. 1996).

Kişilerin kendilerini alkol bağımlısı olarak görmeme ve bağımlılığı ruhsal bir hastalık olarak kabul etmeme eğilimi iyi bilindiğinden (WHO Chronicle 1982, Arıkan ve ark. 1996) çalışmamızda da alkolün bir zevk alma ve uyum sağlama aracı olarak görüldüğü belirlendi.

CAGE sorularının pozitif olarak yanıtlanma frekansları alkol bağımlılığının nasıl geliştiğini de ortaya koymaktadır. İlk olarak kişinin alkol alma alışkanlığını gözden geçirmesi söz konusudur (1 ve 3. sorular; kesmeyi düşünmek, suçluluk hissetmek). İkinci olarak dış etkenlerle alkol kullanımı kuvvetlenmekte (2. soru; eleştirilerden sıkılmak), son olarak da alkol alma davranışında değişiklik söz konusudur (4. soru; sabah erken saatlerde alkol alma) (Schofield 1988, Akvardar ve ark. 1997).

Çalışmada kullandığımız CAGE testi sonuçlarının bu konuda ülkemizdeki (Akvardar ve ark. 1997) ve diğer ülkelerdeki (Smart ve ark. 1991) sonuçlarla paralellik göstermesi testin güvenilir olduğunu vurgulamaktadır. Alkol kullanım sıklığı, bir defada tüketilen alkol miktarındaki artışa paralel CAGE puanlarının yük-

Tablo 3. Alkol kullanımı ile ilgili bazı değişkenlerin dağılımı

Özellikler	n	%
Kullanım sıklığı		
Ayda bir veya daha az	165	37.8
Ayda 2-4 kez	159	36.6
Haftada 2-3 kez	69	15.8
Haftada 4 ve daha fazla	43	9.8
Kullanım miktarı		
1 Standart içki*	44	10.1
2 Standart içki	182	41.7
3 Standart içki	93	21.3
4 Standart içki	70	16.1
5 ve daha fazla Standart içki	37	8.5
Alkolün cinsi		
Rakı	235	53.9
Bira	175	40.1
Şarap	11	2.5
Cin	8	1.8
Votka	7	1.6
Kullanım nedeni		
Zevk almak	178	40.8
Neşelenmek	98	22.5
Çevreye uyum sağlamak	35	8.8
Bağımlılık	19	4.4
Sıkıntıyı hafifletmek	73	16.7
Diğerleri	33	7.5

* 1 Standart içki=1 kadeh rakı, 1 kadeh votka, 1 kadeh cin, 1 bardak şarap, 1 büyük bardak bira anlamına gelmektedir.

selmiş olması bu da alkol bağımlılığı riskini arttırmaktadır. Bu bulgu alkol bağımlılığında tolerans gelişiminin önemini vurgulaması ve literatüre paralellik göstermesi (Smart ve ark. 1991) açısından önemlidir.

Sonuç olarak; bölgemizde alkol kullanımının giderek arttığı, kullananların en az 1/3'ünün, toplumun da yaklaşık %9'unun alkol bağımlılığı riski taşıdığı, bunun da eğitim düzeyi, ailesel ve çevresel etkenlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Aitken PP (1989) Alcohol advertising in developing countries. Br J Addict, 84:1443-1445.

Allen JP, Maiste SA, Connors GJ (1995) Self-report screening test for alcohol problems in primary care. Arch Intern Med, 155:1726-1730.

Akvardar Y, Türkcan A, Aytaçlar S ve ark. (1997) CAGE ile riskli alkol kullanımının taranması. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Özet Kitabı, Antalya.

Arıkan Z, Coşar B, Işık A ve ark. (1996) Yarı kentsel bir bölgede alkolizm prevalansı. Kriz Dergisi, 4:93-100.

- Arıkan Z, Özdemir YD, Candansayar S ve ark. (1991) SMAST ve CAGE tarama testlerinin alkolizmin tanılma önemi üzerine bir çalışma. 27. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Antalya.
- Chassin L, Rogosch F, Barrera M (1991) Substance use and symptomatology among adolescent children of alcoholics. *J Abnorm Psychol*, 100:449-463.
- Coşar B (1996) Alkol bağımlılığında psikososyal faktörler. *3P Dergisi*, 4(Ek 2):13-18.
- Coşkunol H (1996) Alkol Bağımlılığı Tanı ve Tedavisi, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir.
- Ewing JA (1984) Detecting alcoholism, the CAGE questionnaire. *JAMA*, 252:1905-1907.
- Grant BF (1992) Prevalence of the proposed DSM-IV alcohol use disorder; United States, 1988. *Br J Addict*, 87:309-316.
- Harford TC (1992) Family history of alcoholism in the US: Prevalence and demographic characteristics. *Br J Addict*, 87:931-935.
- Kandel DB, Andrews K (1987) Processes of adolescent socialization by parents and peers. *Int J Addict*, 22:319-342.
- Özel MA, Güleç C (1987) Kronik alkolizm epidemiyolojisi üzerine bir çalışma. 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, İstanbul.
- Schofield A (1988) The CAGE questionnaire and psychological health. *Br J Addict*, 83:761-764.
- Smart RG, Adlaf EM, Knoke D (1991) Use of the CAGE Scale in a population survey of drinking. *J Stud Alcohol*, 52(6): 593-596.
- TC. DİE (1992) Türkiye İstatistik Yıllığı.
- Tejera J, Santolaria JTF, Gonzales E ve ark. (1991) Alcoholic intake in a small rural village. *Alcohol Alcohol*, 26:361-366.
- Turan M, Çilli AS, Aşkın R ve ark. (1997) Alkol kullanım bozukluklarının yaygınlığı Pilot Çalışma. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Bildiri Özet Kitabı, Antalya.
- Türkcan A, Akvardar Y, Aytaçlar S ve ark. (1997) İstanbul'da alkol kullanımının yaygınlığı. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Bildiri Özet Kitabı, Antalya.
- Ünal M (1979) Ruhsal hastalıkların yaygınlığı ve sosyodemografik olgularla ilişkisi. Yayınlanmamış doçentlik tezi. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- WHO Chronicle (1982) Alcohol problems: a growing threat to health, 36(6): 222-225.
- Williams GD, Grant BF, Harford TC ve ark. (1989) Population projections using DSM-III criteria: alcohol abuse and dependence, 1900-2000. *Alcohol Health and Research World*, 13(4): 366-370.
- Yemez B, Uçku R, Tunca Z ve ark. (1994) Alkol Kullanım Bozukluğu Belirleme Testi ile Alkol Kullanım Bozukluğu Yaygınlığının Araştırılması. 30. Ulusal Psikiyatri Kongresi Bilimsel Kitabı, Nevşehir-Kayseri.

